

SAS Zadar*

Tvornica specijalnih alatnih strojeva, osnovana 1961., koja se razvila iz tvornice šivaćih strojeva Bagat.

U sklopu Bagata postojao je OOUR Specijalni alati i strojevi (SAS). Nakon provedenoga referenduma (na kojem je odlučeno da se neće spajati u SOUR), SAS se 1978. sa 100 zaposlenih potpuno odvojio od Bagata. Početkom 1980-ih specijalni alatni strojevi proizvodili su se u velikim serijama, a gotovo cjelokupna proizvodnja plasirala se na inozemno tržište. U to je doba poduzeće imalo 250 zaposlenih. Kadrovska politika bila je racionalna: izvan neposredne proizvodnje bilo je samo 10 % zaposlenih, a potkraj 1980-ih čak 55 % svih zaposlenih bili su visokoobrazovani stručnjaci. Do 1990. poduzeće je dobro poslovalo i naglo se razvijalo. Razvoj je omogućavala vlastita akumulacija, koja se iz godine u godinu povećavala, pa je u tom razdoblju dovršena izgradnja novih proizvodnih pogona i prva faza njihova opremanja, a počela je izgradnja nautičkoga centra, jahti za iznajmljivanje i nove upravne zgrade. Zbog Domovinskoga rata te su investicije realizirane samo djelomično.

Slika 1 – Numerički upravljani rotacijski transforni stroj, SAS Zadar, 1995.

Poduzeće za proizvodnju specijalnih alatnih strojeva i brodova, ugostiteljstvo, turizam i nautički turizam SAS p. o. Zadar, u društvenom vlasništvu, registrirano je 1989. za djelatnost proizvodnje i održavanja strojeva za obradu metala i druge usluge u strojogradnji, pomorsku brodogradnju, usluge marina u pomorskom prometu, ugostiteljstva, turizma, trgovine na veliko i malo, priređivanja i organiziranja sajмова brodova i nautike te mjenjačkih poslova, a od 1990. i za djelatnost vanjskotrgovinska prometa. Poduzeće je bilo organizirano u četiri radne jedinice: tehnički sektor, sektor nautičkoga turizma, ekonomsko-financijski sektor i sektor općih poslova. U sklopu tehničkoga sektora bila je tvornica za proizvodnju specijalnih alatnih strojeva s relativno novim strojnim parkom od 200 strojeva i tehnički ured s više od 70 diplomiranih inženjera, koji su izrađivali cjelokupnu tehničku dokumentaciju, tako da je proizvodnja bila u potpunosti tehnički i tehnološki neovisna i poduzeće se nije koristilo tuđim licencijama. U sklopu

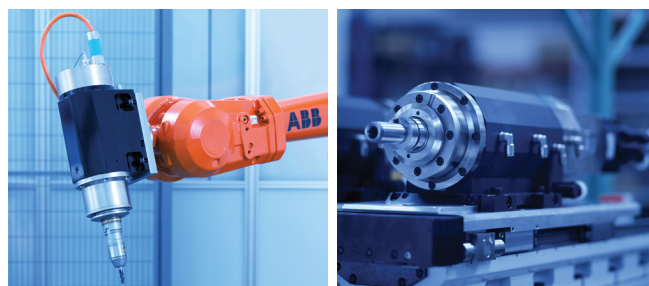
* Izvor: Uredništvo, Portal hrvatske tehničke baštine, <https://tehnika.lzmk.hr/sas-zadar/> (objavljeno: 21. kolovoza 2017., ažurirano: 30. studenoga 2018.)

sektora nautičkoga turizma bio je pogon za proizvodnju jahti s kapacitetom proizvodnje od 60 do 80 jahti na godinu te marina s 1200 vezova, 1000 mjesta za brodove na suhom i flotom od 200 jahti za iznajmljivanje, pretežno vlastite proizvodnje. U doba donošenja odluke o pretvorbi poduzeće je imalo 463 zaposlenika. Pretvorba poduzeća u dioničko društvo obavljena je 1993. te je od tada nosilo ime SAS – Zadar, proizvodnja specijalnih alatnih strojeva i brodova, turizam i usluge, d. d. Radi restrukturiranja i privatizacije, 2001. poduzeće je preimenovano u SAS – Zadar, turizam i usluge, d. d. U razdoblju od 1996. do 1999. SAS – Zadar osnovao je pet društava, tri društva s ograničenom odgovornošću: SAS Charter, SAS Andis Charter i SAS Strojogradnja, te dva dionička društva: SAS HSTEC i SAS Vektor.

SAS Strojogradnja d. o. o. osnovana je 1999., a od 2001. članica je slovenske RIKO grupe. Proizvodni program poduzeća uključuje specijalne alatne strojeve, obradbene centre, fleksibilne proizvodne sustave i linije te transportnu i manipulativnu opremu. Područja primjene su visoka serijska proizvodnja u automobilskoj industriji, precizna mehanika, kućanski aparati, poljoprivredni strojevi, zrakoplovna industrija. Poduzeće posluje na njemačkom, američkom, belgijskom, kineskom, meksičkom, poljskom, rumunjskom tržištu, na tržištu zemalja bivšega SSSR-a itd.

HSTEC p.l.c. (*High speed Technique*) osnovan je 1997. kao SAS HSTEC d. d. za razvoj, projektiranje i proizvodnju preciznih visokobrzinskih elektromotornih vretena, direktnih pogona i druge visokobrzinske tehnike te za inženjering, projektiranje i automatizaciju specijalnih obradbenih strojeva i sustava, u suradnji s njemačkim poduzećem Bosch-Rexroth (tada INDRAMAT), svjetski istaknutim u proizvodnji elektromotornih pogona i sustava upravljanja. HSTEC je razvio široku paletu elektromotornih vretena i električnih pogona za izravnu primjenu na obradbenim alatnim strojevima i obradbenim jedinicama. U središtu zanimanja njegova tima stručnjaka strojarske i elektrotehničke struke jest individualizirana proizvodnja, uz usluge razvoja, projektiranja, proračuna i optimizacije te proizvodnje i montaže komponenata obradbenih strojeva prema zahtjevima kupca. Na tržišta Europske unije i SAD-a izvozi 80 – 90 % proizvodnje.

Slika 2 – Visokobrzinsko motorno vreteno poduzeća HSTEC za robotsku primjenu (lijevo) i visokobrzinsko motorno vreteno s linearnim motorom poduzeća HSTEC za obradu honanjem (desno)

SAS Vektor d. d. osnovan je 1997. u svrhu obavljanja djelatnosti proizvodnje jahti i strojeva. Poduzeće je s najduljom tradicijom proizvodnje brodova od stakloplastike u RH. Prva proizvedena plovila bile su 12 metarske jedrilice. Osim proizvodnje brodova poduzeće nudi i usluge održavanja, popravka, charter menadžmenta te *leasinga* i financiranja. Od 2017. poduzeće je u stečaju.